

Hideg Éva

**A hazai közgazdaságtudomány és a
jövő kutatás viszonya az 1960-as és az
1990-es évek között**

**A magyar közgazdaságtudomány az 1990 előtti
évtizedekben
c. konferencia**

Budapest, 2017. június 12.

Témakörök

- ▶ **I. Az ideológiavezérelt magyar közgazdaságtudomány – az 1960-as évek**
- ▶ **II. A félbemaradt, egyenlőtlenül haladó reformok évtizedei: az 1970-es és az 1980-as évek**
- ▶ **III: Szoros kapcsolat a hazai közgazdaságtudomány és a jövőkutatás között**
- ▶ **IV. A szoros kapcsolat következménye: a közgazdaságtani gondolkodás hegemóniája a jövőkutatásban**

I. Az ideológiavezérelt magyar közgazdaságtudomány – az 1960-as évek (1)

Marxizmus - leninizmus és munkaértékelmélet:

- ▶ Kapitalizmus politikai gazdaságtana
- ▶ Szocializmus politikai gazdaságtana
- ▶ Marx műveit olvasni jó + A polgári közgazdaságtan történetét is (Mátyás Antal): MKKE-n, de csak keveseknek!
- ▶ A tudományok megosztása: (igazi) marxista tudományok → (tilos) burzsoá ideológiák!

I. Az ideológiavezérelt magyar közgazdaságtudomány – az 1960-as évek (2)

Új gazdasági mechanizmus (1966 – 1968)

- ▶ Kutatások fellendülése: Nyers Rezső, Szabó Kálmán, Jánossy Ferenc, Kornai János, Megyeri Endre, stb.

Eredmények: vállalati különérdek létének fel- és elismerése

- ▶ Központi tervezés szerepcsökkentése + vállalati önállóság növelése
- ▶ Hatósági árak + kis területen piaci áralakulás
- ▶ Vállalati bérszabályozás korlátozott lehetősége

II. A félbemaradt, egyenlőtlenül haladó reformok évtizedei: az 1970-es és az 1980-as évek

Nem került sor a hazai közgazdaságtan reformjára, de a reformközgazdászok tovább dolgozhattak és a változtatások folyamatosak váltak

Modern közgazdaságtani területek hazai megjelenése

- ▶ Pl. *matematikai közgazdaságtan* (Kornai János, Zalai Ernő, Augusztinovics Mária, Hoós János), *ökonometria* (Paizs János), *matematikai statisztika* (Éltető Ödön, Ziermann Margit, Mészéna György), *kultúragazdaságtan* (Koncz Gábor, Monigl István)

A közgazdaságtanhoz kapcsolható új tudományterületek megjelenése

- ▶ Pl. *szociológia* (Szelényi Iván, Ferge Zsuzsa, Kulcsár Kálmán), *számítástechnika, programozás* (Rabár Ferenc, Vámos Tibor) **jövő kutatás** (Kovács Géza, Korán Imre, Schmidt Ádám) stb.

III. Szoros kapcsolat a hazai közgazdaságtudomány és a jövőkutatás között (1)

- ▶ **Főként közgazdászok** kezdtek el foglalkozni a jövőkutatással: *Kovács Géza* és jövőkutató csoportja az MKKE Népgazdaság Tervezése Tanszékén, 1968. (Kahn – Wiener 1967!)
- ▶ **Népgazdaság tervezéséhez** kapcsolódott: tervszerű, arányos fejlődés törvényének megvalósítója = a jövő különböző távú tervekkel alakítható
- ▶ A jövőkutatás a **(hosszú távú) tervezés külső köre** - a gazdaság fejlettsége határozza meg a társadalom, technika stb. fejlettségét a kommunizmushoz vezető úton

III. Szoros kapcsolat a hazai közgazdaságtudomány és a jövőkutatás között (2)

- ▶ **De:** Várnai Szociológiai Világkongresszus: **a prognosztika a szociológiához kapcsolódik és mindketten a társadalmi tervezéshez** (Szelényi szerk. (1973): Társadalmi tervezés és szociológia)
- ▶ **MTA Jövőkutató Bizottsága a IX. Osztály keretében jött létre 1976-ban és azóta is oda tartozik**
- ▶ **A jövőkutatás pozitívista tudomány:** a tényekből, trendekből, tendenciákból (főként gazdaságiakból) következtetés a valószínű jövő tartományára
- ▶ **World Futures Studies Federation (WFSF, 1973) nk. szervezet tagjává válás** – Simai Mihály, Bognár József, Kőszeginé Kalas Mária, Gidai Erzsébet, Nováky Erzsébet, Hideg Éva

IV. A szoros kapcsolat következménye: a közgazdaságtani gondolkodás hegemóniája a jövőkutatásban (1)

- ▶ **Állandóan megkérdőjelezhető volt a tervezés és a jövőkutatás viszonya**
- ▶ **Mi a jövőkutatás?** Prognosztika tudomány, de futuroológia burzsoá tudomány v. ideológia?
- ▶ **Jövőkutatás: prognosztika és nagy távlatú komplex jövőkutatás egysége**
- ▶ **Ideológiai támasz: Igor Besztuzsev-Lada: Okno v buduscseje** (prognosztika, jövőkutatás = jövő történelme és a társadalmi tervezés alapinformációit állítja elő)

IV. A szoros kapcsolat következménye: a közgazdaságtani gondolkodás hegemóniája a jövő kutatásban (2)

- ▶ A GDP/fő mutató szintje és növekedési üteme határozza meg, hogy milyen gyorsan haladhatunk a fejlett szocializmus v. a kommunizmus építésében
- ▶ 4000 USD/fő (1960-as árf.) = a kommunizmus küszöbe (Kovács 1970)
- ▶ Gazdasági kérdések prognosztizálása fejlődött erőteljesebben – időszerelemzések, trendek, ciklusok (Korán Imre, Besenyei Lajos, Gidai Erzsébet, Nováky Erzsébet, Sipos Béla)
- ▶ A jövő kutatás megújulása csak a rendszerváltás után az 1990-es években történt meg (HidegÉva, Kiss Endre, Havas Attila, Nováky Erzsébet)

Néhány fontosabb irodalom

- ▶ Bestuzsev-Lada, I. (1970): Okno v buduscseje. Nauka, Moszkva.
- ▶ Éltető Ö. – Meszéna Gy. – Ziermann M. (1982): Sztochasztikus módszerek és modellek - Korszerű matematikai ismeretek gazdasági szakemberek számára. KJK, Budapest.
- ▶ Kahn, H. – Wiener, A. (1967): The Year 2000. MacMillan Ltd., London.
- ▶ Káposztás F. – Koncz G. – Monigl I. (1984): A kulturális szféra tervezése. Tankönyvkiadó, Budapest.
- ▶ Kovács Géza (1970): A nagy távlatok és a tervezés. KJK, Budapest.
- ▶ Kovács Géza (1979): Jövőkutatás és társadalmi tervezés. KJK, Budapest.
- ▶ Kornai János (1971): Anti-Equilibrium, KJK, Budapest.
- ▶ Jánossy Ferenc (1966): A gazdasági fejlődés trendvonalala és a helyreállítási periódusok. KJK, Budapest.
- ▶ Mátyás Antal (1961): A polgári közgazdaságtan rövid története a marxizmus megjelenése előtt. KJK, Budapest.
- ▶ Mátyás Antal (1979): A modern polgári közgazdaságtan története az 1870-es évektől napjainkig. Tankönyvkiadó Vállalat, Budapest.
- ▶ Simai Mihály (1971): A harmadik évezred felé. Kossuth Könyvkiadó, Budapest.
- ▶ Szabó Kálmán (1964): A szocialista termelés alapvető vonásai, Kossuth Könyvkiadó, Budapest.
- ▶ Szelényi Iván (szerk.) (1973): Társadalmi tervezés és szociológia. Gondolat Könyvkiadó, Budapest.